

dra *mabre*: / estimat, vós conrau s'obre, / i altri coirà es fruit!», cobla mall. (Moll, *Amoroses*, 67); és també perpinyanenc, segons AMAlcover, que l'assenyala així mateix a Menorca (igualmente o *penya mabre*, Ferrer Ginart, *Rond. Men.*, p. xxii i 223) i a Mallorca (BDLC 5 iv, 275; viii, 240), i jo mateix en aquella illa vaig sentir la frase «va quedar de *pédra mábræ*» per 'estupefacte' a Migjorn Gran (1964). *Malbe* (AlcM).

Variante que quedà fixada com a nom de peix, avui *mabre*, però la forma etimològica *marbre* consta en llistes medievals de noms de peixos: «peix de rocha, axí com és garch, *marbre*, verada, paregols, oblada, corchs, grives, curters, verats, salps, corba e xangló», Balaguer, a. 1313 (*BABL* xii, 421); «la lliura dels ser-rans, *marbre*, sarch ---», Pollença, 1361-5 (*BSAL* vii, 119b).

Avui es pronuncia *mabre* crec que pertot: usual a les Costes de Llevant des de Cadaqués i L'Escalà a Barcelona, per la costa brava de Palafrugell i Palamós, St. Feliu i Tossa (Plaja, *Proa de Palamós*, jul. 1960, 8), i no menys en el Maresme: a Sant Pol el feien femení a causa de l'homofonia de la terminació (i *mabra* s'annotava EFontserè en el seu *DOrt.*, c. 1925), però que ha de ser masculí i terminar en -e (així *DFa.*) ho confirma inequívocament la pron. i l'ús valencià, car *mábræ* vaig sentir a Benidorm (1963), i vora Peníscola hi ha la *Punta del Mabre* (*púnta l mábre*, 1961) a la costa Sud (al peu de la cota 89): del català deu ser manllevat el murc. *mabre* m. (GaSoriano); també és evissenc («*mabre*: mármol, un peze», PzCabrt.; JnCastelló, *Ibiza y Form.*, 120); i es conserva masculí a les Balears: el mapa Despuig (S. xviii) posa *Corral de los Mabres* com a accident de costa a Santa Margalida, quasi a la ratlla d'Artà, i JMBover registrava «mall. *mabre* = cast. *mármol*» entre els noms de peixos (*Not. Isla Mall.* 1834, p. 24); a la costa de Maó hi ha també la *Punta dez mábræs* (1964).

Ultra el cast. *mármol* apareix en altres llenguatges romànics: napol. *marmoro*, cast. *marmo* (ja en Rondelet), i una altra forma cast. *mabra* (< cat.), assenyalats per Barbier (*RLR* lII, 116; *RDialR* II, 168). La base semàntica de la denominació deu estar en els reflexos marbrats o marmoris (fr. *marbrures*) que llançarà aquest peix quan ronda entre les seves roques, com sigui que entre les faixes negres que el distingeixen queden les més amples de color més clar, suposo brillant, com les de tants peixos.

En llengua grega consta que s'usava *μόρμυρος* com un nom de peix, d'aquí que Cuvier vagi batejar el mabre amb el nom científic *Pagellus mormyrus*, amb una identificació que no puc controlar i que bé deu estar fundada; però no veig prou indicis per creure amb Barbier (i algú lexicológ que el segueix) que el nom romànic resulti d'una alteració d'aqueix nom grec sota l'atracció del nom del mineral. Com que el nom llatí d'aquest sembla ser provinent del gr. *μάρμαρος* que designà el marbre entre altres menes de pedra, més aviat és versemblant (si és segura la identificació de Cuvier) que el nom grec del peix parteixi d'una variant apofònica del nom grec del mineral: encara que

l'al. *marmel* sigui sens dubte manllevat del llatí, n'hi ha una variant *murmel*, i com que aquesta ja apareix en el període alt-alemany antic, com a *murmul*, no és inversemblant que aquesta ja no sigui tan purament advènticia com l'altra. Diminutiu: *mabritjol*.

El mot *marbre* mineral s'ha aplicat a diversos petits objectes sobretot petris comparables a una lloseta de marbre. L'angl. *marble* (< fr. *marbre*) és també el nom de les petites boles o baletes que usen per jugar les criatures (en aquest sentit va passar al català de Menorca en la forma *mèrvel* de la boca dels mestres anglesos de minyons durant la dominació britànica); en català, anant més enllà, potser per comparació amb la forma rodona d'aqueixes boles, esdevingué el nom d'una petita moneda, de la qual queda encara memòria, en forma en part un poc alterada: *màrbara* «moneda molt menuda, semblant a la malla» (StaColQ., AlcM), en particular en la frase ponderativa de pobresa *no tenir un marbre* que el *DAG.* recull a Gavà, i que usà altrament MrnVayreda: «en Basí --- ara ha prohibit terminantment donar ni un *marve* més, animat per no sé quines maquinacions que porta entre mans, confabulat ab alguns propietaris» (*Sang Nova*, iv, § 13, 327); «*marba*: una moneda», *DAG.*: aquí amb la mateixa dissimilació que hem vist en StVicentF.

DERIV.: *Marbrar*. *Marbrat* [Lacav.]. *Marbrejar*. *Marbrenc*. *Marbrera*. *Marbrista* (evitar el castellanisme *marmolista*). *Marbrós*. *Mabrada*; *mabrar*; *mabrejar*; *mabrera*; *mabró*. Com a adjectiu de matèria fins molt modernament no es va usar gaire altra cosa que la locució *de marbre*: «paret *de marbre*: paries marmoreus», OPou (*ThPu.*, 8); no obstant havia tingut curs un adjectiu +*marbrí*, -ina (en la variant fonètica *maybrí*) almenys aplicat a drap de reflexos comparables als del marbre: «20 pecias pannorum de Parisio, *marbrinas*; 25 pecias pannorum de Parisio, plans --- lestatz --- virgatis sive listatz ---», ross. 1307 (*RLR* iv, 378).

El cultisme *marmori* (llatí *marmoreus*) poc s'havia usat [-òreo, Lab. 1840], fins que esdevé terme predilecte des dels poetes parnassiàns: «De sobte, eixint del bosc, un jove caminant / demana un glop pietós de l'hídria nacarina: / la verge, somrient, amb gest graciós s'inclina / --- / el braç *marmori*, nu, dels plecs flotants sorgia. / I an el fresquívol raig obrint el llavi ardent, / l'incògnit vianant de ruta misteriosa / la gerra temptatriu alçava, amb mà golosa, / i amb àvid gargoteig bevia, llargament»; «les cabelleres --- s'esmunyen entre els pits *marmoris* / ---», Alomar (*Idilli Etern*, v. 10; *La Columna de Foc*, 201).

Cpr.: Del mot grec és també manlleu l'ar. *mármar*, que ja pertany a l'ús clàssic i continua essent usual en el medieval i el vulgar (Dozy, *Suppl.*). D'aquest deu ser compost el NL mallorquí *Marmassem* (que ja es documenta en un doc. de 1322, on RRosselló Vaquer i JBover, *Hist. d'Andratx*, p. 111, han llegit *Mermessen*, no sabem si amb -è o amb -en en el ms.). És una raconada de costa enterament penya-segada (per tant pètria) entre el Port d'Andratx i Peguera (abans del cap